

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд **Синкретичност на физиологични и психологични методи на обучение в профила на музиканта флейтист**

от Десислава Красиминова Петева

Авторката на труда Десислава Красиминова Петева е учила в НМУ „Любомир Пипков” и НМА „Проф. Панчо Владигеров” при проф. Лидия Ошавкова. Продължава обучението си в Университета в Оклахома, САЩ, като завършва с бакалавърска степен при проф. П. Оуенс. Следва специализацията ѝ в Швейцария при Дж. Голуей и във Флоренция, Италия, при проф. М. Мараск. Специализира и камерна музика при проф. П. Мази. През годините участва в майсторски класове на водещи световни флейтисти като Дж. Голуей, Ж. П. Рампал, П. И. Арто, У. Бенет, Д. Формизано, Я. Балинт, Б.Кавало. Лауреатка е на много награди от международни конкурси. Печелила е няколко конкурса за преподавател, последният от които е международният конкурс за преподавател по флейта в Консерваторията „Джузепе Верди” в Милано. Преподава и във Висшата национална консерватория „А. Чилеа” в Реджо Калабрия. Свири след специален конкурс като първа флейта в Академичния оркестър на Ла Скала в Милано.

Предлаганият дисертационен труд се състои от пет глави, които съществено се отличават по своето съдържание и могат да бъдат разглеждани напълно самостоятелно. От друга страна, със събирането им на едно място те представят цялостна картина за подготовката на музиканта изпълнител и вниманието, което трябва да бъде отделено при неговото развитие по време на обучението му, както и по-късно при работата му като професионален музикант.

Първата глава е посветена на въпроса за дидактическите методически методи при преподавателската работа с музикантите, като дисертантката дава своя оценка на всеки от множеството подробно представени подходи, препоръчвани от композитори, педагози, изследователи, дори производители на музикални инструменти, въз основа на личната си работа преди всичко като преподавател, но се съобразява и с оценка на други преподаватели. При това се обръща специално внимание както на методите при работа с начинаещи, така и с напреднали музиканти за коректното им и интензивно развитие в професионална насока. Още тук искам да подчертая, че при представяне на събрания обилен материал в дисертационния труд, в който авторката следва много ясно поставените си цели, проличава задълбоченото ѝ познаване на съществуващата литература и ползата от контактите ѝ с множество музиканти

– преподаватели и изпълнители, и други специалисти в области, свързани пряко и непряко с музиката. Смятам, че това е и едно от достойнствата на дисертационния труд – че в него освен личната оценка на дисертантката, във връзка с различните разглеждани проблеми се представят множество мнения и оценки, които, взети като цяло, да послужат за добра основа при преподаването.

Втората глава от дисертационния труд, наречена „Музиката и медицината”, е посветена основно на професионалните заболявания при музикантите – мускулно-скелетни, заболявания на гръбначния стълб, заболявания на сухожилията, заболявания на дихателната система; изяснява се влиянието на нервната система, посочват се различните стресови състояния, като се подчертават причините, довели до тях. Изтъкват се рисковите фактори, определяни до голяма степен от спецификата на самия инструмент, но и от работната среда, в която действа музикантът. Естествено, в тази глава специално внимание се отделя на различните проблеми, съществуващи при музикантите, свирещи на духови инструменти. Разглеждат се и съществуващите методи на лечение при различните музиканти, като специално се подчертава какво е положението при флейтистите. В тази глава също е демонстрирано много добро познаване на съществуващата практика при преподаването, осъществявана в различни страни, което може да послужи като добра основа при избягване или отстраняване на настъпващите професионални заболявания.

За мен третата глава „Съвременните тенденции във флейтовото свирене” е особено важна, защото тя представя методиката за преподаване, характерна за българската флейтова школа, забелязана и от световноизвестни флейтисти, но обогатена с много други фактори от международната сцена. Амбицията на дисертантката тук е въз основа на личния ѝ педагогически и изпълнителски опит да представи начини за разрешаване на някои професионални проблеми при работата по някои актуални техники и при съвременната интерпретация на музикални произведения, съобразена с предварително съобразяване със съществуващите опасности при работата на флейтиста. При представянето в тази глава правилно се започва със стойката, постановката и държането на инструмента, след това се преминава към постановката на амбушюра и видовете амбушюр при звукоизвличане, следва техниката на дишане, видовете дишане, продължава се с постигането на вибратото, различните начини за постигане на атаката и артикулацията на тона и видовете атака, постигането на стакатото, разглежда се механизмът на пръстовата техника, балансът и координацията, постигането на бързина. (За съжаление в дисертационния труд

представените теми не са подредени според тяхната важност и обхват.) Ценно обаче е, че в цялото изложение дисертантката посочва своето виждане по всички теми въз основа на личния си опит като изпълнител и преподавател, за да се спре тук изчерпателно и на наблюдаваните чести професионални заболявания при флейтистите.

Струва ми се, че много по-добре би било третата глава на труда да предхожда втората. Фактът, че третата глава завършва с представените професионални заболявания при флейтистите, подсказва, че така би се достигнало по-плавно до професионалните заболявания при музикантите изобщо. Тогава по-естествено ще се премине и към превенцията при работата на музиканта, на която е посветена четвъртата глава от дисертационния труд.

Четвъртата глава, озаглавена „Превенция на музиканта” е много всеобхватна. Струва ми се, че заглавието на тази глава е избрано съвсем условно, защото тук са събрани на едно място свършено различни теми. От една страна, разглежда се диагностиката и биомеханичния анализ на инструмента, както и лечението и видовете терапии. Засяга се обаче и по-специалната тема за ергономията и приложението ѝ към музиката, а са включени дори и т.нар. 15 златни правила за музиканта, вероятно тъй като са твърде близки до превантивните мерки, свързани с неговото общо психофизическо състояние. В тази част е включено и направеното проучване и статистиката на професионалните заболявания на музиканта в държавите на ЕС, от което проличава, че в България този въпрос не се разглежда тъй като, за съжаление, артистичните дейности не се оценяват като професионални фактори, причиняващи болест. В главата въз основа на задълбочено проучване от дисертантката се дават примери за разработени превантивно-терапевтични проекти. Специално внимание тук е отделено и на хигиената при духовите музикални инструменти, като се акцентира върху грижата за устната кухина и дихателните пътища.

Тази глава е подготовка за завършващата пета глава, представляваща всъщност описание и обобщение на изследване, извършено през 2019 г., посветено на рисковите фактори за общото психофизиологично състояние на музиканта, както и на особеностите, свързани с изпълнителската му дейност, които всъщност причисляват учащите се инструменталисти към рисковата група на професионалните музиканти, без това да се посочва в официални документи в България. Целта на изследването е чрез анкета да се съберат мненията на бъдещите музиканти във връзка с използваната методика при инструментално обучение и познанията им относно психофизиологичното състояние и натоварването на тялото в резултат на музикалната практика, като

се посочат рисковите фактори и евентуалните оплаквания или професионални болести. Паралелно с тях по темата се прави анкета и сред професионални музиканти. Допълнително са водени и разговори с медицински професионалисти, специализирани в диагностицирането и лечението на професионални смущения при музикантите. Като резултат са събрани много сведения, свързани с проблемите при практикуване на изпълнителската професия, която обхваща психическата подготовка, но и физическата издръжливост на музиканта в течение на времето. Изводът от това изследване е, че е необходимо да бъдат давани на музикантите знания за съществуващите професионални болести и да се осъзнае значението на превенцията, както се постъпва по света.

Както личи, Д. Петева прави своите обобщения въз основа на анкети, правени с различни музиканти. Във връзка специално с формирането на бъдещите флейтисти като изпълнител и педагог тя посочва конкретни примери и някои нови тенденции при разрешаването на проблеми и усвояването на техники, свързани със свиренето, което да води към високо качество на изпълнението, като се отчитат обаче рисковите фактори за обучаващите се, но и за вече практикуващи професионални музиканти.

По темата на дисертационния труд Д. Петева има издадени три самостоятелни публикации в сборника „Контакти” и едноименното списание на Интердисциплинарната гражданска академия, Факултета по обществено здраве.

По традиция при разглеждане на дисертационни трудове голямо внимание се обръща на приносите на кандидата. Смятам, че в конкретния случай като основен принос на дисертацията трябва да се посочи преди всичко, че Д. Петева е събрала на едно място и описала множество факти, нови и алтернативни техники, новаторски методики, допълнени с конкретни лични идеи за усвояване на съвременната флейтова техника при решаване на различни технически и художествено творчески проблеми чрез алтернативни подходи, свързани с формирането на музиканта флейтист и грижата за неговото развитие. Така съвсем ясно се очертават и задачите пред преподавателя, работещ с музиканта. Важно е изтъкването на рисковите фактори и посочването на първоначалните симптоми на сериозните професионални заболявания при музиканта. Анализират се по-специално и рисковите групи музиканти.

Авторефератът на Д. Петева е изготвен добре, като представя задоволително всички части от нейния дисертационен труд.

В същинската част от труда, подчинена на избраната тема, изпъква преди всичко ролята на преподавателя, за да се развие у младия флейтист музикалност, тон и технически умения и да се следи всяка негова крачка, за да се избегнат всякакви нежелани последици и странични влияния при това развитие. От друга страна, конкретното изследване, направено от дисертантката, може да послужи като добра основа и за други проучвания в същата посока, за да се проследи в по-продължителен период състоянието на музикантите и да се набележат конкретни мерки за превенция срещу професионалните заболявания, подсказани в дисертационния труд. Като основа за това ще спомогне и направената за пръв път въз основа на извършената анкета статистика, свързана с професионални заболявания на музикантите в България.

Предлагам въз основа на представения дисертационен труд на Десислава Красиминова Петева да бъде присъдена образователната и научна степен *доктор*.

София, 24 януари 2020 г.

Проф. д-р Сава Димитров

6.1 стандартни страници